

Osmanlı Devleti'nde Bir Güvenlik ve Asayiş Birimi Olarak Kır Bekçiliği: Yapısı, İşleyişi, Görevleri

Hüseyin Kalemlî*

Giriş

Güvenlik toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca hayat sürebilmeleridir.¹ Asayiş ise bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumudur.² Güvenlik ve asayişin sağlanmasından birinci derecede sorumlu yapı devlettir. Devletin çeşitli görevleri olmakla birlikte bunların en önemlilerinden birisi de güvenlik ve asayişin sağlamasıdır. Ülke sınırları içerisinde güvenlik ve asayişin sağlanması için devletin yapısal durumuna göre kolluk kuvvetleri ve bu kuvvetlere bağlı asker, polis, istihbarat elemanı, bekçi, vs. görevlileri bulunur. Bu açıdan bir kolluk kuvveti olarak bekçilerin vazifeleri görev sahalarındaki bir yeri veya bir şeyi beklemek korumak ve kollamaktır.³

Osmanlı Devleti'nde güvenlik ve asayişin sağlanmasında kendine özgü bir yapıya sahip olan bekçilik sistemi, biçimsel açıdan çarşı ve mahalle bekçiliği, orman bekçiliği, arazi bekçiliği, köy bekçiliği, kır bekçiliği vb. farklı alt kollara ayrılır. Bunlardan her birinin ayrı ayrı birtakım görevleri vardır.

Bekçilik sistemi ile ilgili Osmanlı Devleti'nin son devirlerinde, Birinci Meşrutiyet Döneminden itibaren bir takım yasal düzenlemeler yapılmış ve kanunlar çıkarılmıştır. Bu dönemden itibaren farklı zamanlarda yapılan başlıca yasal düzenlemeler ve çıkarılan bazı kanunlar sırası ile şu şekildedir: 14 Ocak 1884 tarihli on altı maddelik “Korucular ve Bekçilerle Çobanlara Dair Nizamname (Layiha)”.⁴ 16 Ağustos 1895 tarihli elli sekiz madde ve bir madde-i mahsusadan

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Nevşehir/TÜRKİYE, huseyinkalemlî@gmail.com ORCID: 0000-0003-4522-7009

1 *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005, s. 817.

2 *Türkçe Sözlük*, s. 128.

3 *Türkçe Sözlük*, s. 234.

4 *Düstur*, Birinci Tertib, Cild 5, Başvekalet Matbaası, Ankara, 1937, s. 10-12, 15 Rebiülevvel 1301 ve 2 Kanunusani 1299 / 14 Ocak 1884.

meydana gelen “Arazi Bekçileri Hakkında Nizamname”.⁵ 27 Kasım 1913 tarihli sekiz maddelik “Kır Bekçileri Hakkında Kanun-ı Muvakkat”.⁶ 12 Mayıs 1914 tarihli altı maddelik “Çarşı ve Mahallat Bekçileri Hakkında Kanun-ı Muvakkat”.⁷ 2 Ağustos 1914 tarihli sekiz maddelik “Kır Bekçileri Hakkında Kanun”.⁸ 14 Mart 1916 tarihli üç maddelik “Kır Bekçilerine Mütedair 10 Ramazan 1332 Tarihli Kanuna Müzeyyel Kanun”.⁹

Doğrudan doğruya kır bekçiliği ile ilgili olarak hazırlanıp uygulamaya konulan 27 Kasım 1913 tarihli sekiz maddelik geçici kanun yani “Kır Bekçileri Hakkında Kanun-ı Muvakkat” daha sonra Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayan’da görüşülmüş, küçük bir değişiklikle kabul edilerek 2 Ağustos 1914’de “Kır Bekçileri Hakkında Kanun” adı altında onaylanmıştır.¹⁰ Her ikisi de sekiz maddeden meydana gelen bu kanunda sonradan yapılan değişiklik iki maddede olmuştur. Bunlar üçüncü ve beşinci maddelerdir.

Kır bekçileri hakkında 14 Mart 1916’da 2 Ağustos 1914 tarihli kanuna bir zeyl yani ilave kanun kabul edilmiştir. İlave kanun ile de savaş hali devam ettiğinden görevlendirilecek kır bekçilerinin yaş aralığı hakkında tekrar bir düzenleme yapılmıştır. Bu da daha önce kabul edilen kanunların ikinci maddesini değiştirmiştir.¹¹

5 *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1941, s. 17-26, 24 Safer 1313 ve 4 Ağustos 1311 / 16 Ağustos 1895.

6 *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, Matbaa-i Amire, Dersaadet, 1334, s. 60-61, 27 Zilhicce 1331 ve 14 Teşrinisani 1329 / 27 Kasım 1913; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Sadaret Divan-ı Hümayun Kalemi Mukavele Kısmı Belgeleri (A.DVN.MKL), 56/3; BOA, Dahiliye Nezareti Hukuk Müşavirliği Evrakı (DH.HMŞ), 24/14; BOA, Dahiliye Nezareti Mebani-i Emiriye-Hapishaneler Müdüriyeti Müteferrik Evrakı (DH.MB.HPS. M), 11/75.

7 *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 712, 16 Cemaziyelahir 1332 ve 29 Nisan 1330 / 12 Mayıs 1914.

8 *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 1049-1050, 10 Ramazan 1332 ve 20 Temmuz 1330 / 02 Ağustos 1914; BOA, DH.HMŞ, 24/ 15.

9 *Düstur*, Tertib-i Sani, C 8, Evkaf Matbaası, İstanbul, 1928, s. 701, 9 Cemaziyelevvel 1334 ve 1 Mart 1332 / 14 Mart 1916; BOA, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Ecanib Kalemi (DH. EUM.ECB), 4/26.

10 “Kır Bekçileri Hakkında Kanun”un gündeme alınması ve hakkında Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayan’da yapılan görüşmeler için bk. *Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi (MMZC)*, Devre (D): 3, Cilt (C): 1, İçtima Senesi (İS): 1, 10 Mayıs 1330 (1914), s. 28; *MMZC*, D. 3, C 1, İS. 1, 4 Haziran 1330 (1914), s. 329-346; *MMZC*, D. 3, C 2, İS. 1, 7 Temmuz 1330 (1914), s. 479; *Meclis-i Ayan Zabıt Ceridesi (MAZC)*, D. 3, C 1, İS. 1, 7 Haziran 1330 (1914), s. 133; *MAZC*, D. 3, C 1, İS. 1, 21 Haziran 1330 (1914), s. 213-215; *MAZC*, D. 3, C 1, İS. 1, 24 Haziran 1330 (1914), s. 222-230; *MAZC*, D. 3, C 1, İS. 1, 5 Temmuz 1330 (1914), s. 367-369; *MAZC*, D. 3, C 1, İS. 1, 8 Temmuz 1330 (1914), s. 429.

11 “Kır Bekçilerine Mütedair 10 Ramazan 1332 Tarihli Kanuna Müzeyyel Kanun”un gündeme

Kabul edilen kanunlarla kır bekçilerinin seçim, tayin, terhis usulleri, vazifeleri, cezalandırılmaları, azilleri, ücretlerinin dağıtımı ile tahsili, kıyafetleriyle silahlarının şekil ve cinsleri, hususi çiftlik ve büyük arazi bekçilerinin durumları tespit edilmiştir.

1. Kır Bekçiliği, Kır Bekçilerinin Seçim, Tayin ve Terhisleri

Haklarında kabul edilen kanun ile buna ek olarak düzenlenen talimatnameye göre, istihdam edilmesi mecburi olan kır bekçileri, kasabaların¹² dışı ile köylerde ekili ve dikili alanları, meraları, binaları, çeşitli yapıları, ormanları, koruları, yolları, haberleşme araç gereçlerini vs. korunması gereken her ne varsa korumak, güvenlik ve asayiş temin etmekle görevli kişilerdi. Ya da kasabalar dışındaki kırsal alanlarda ve köylerde güvenlikten sorumlu görevlilerdi.

Kasaba ya da köylerde seçim yolu ile belirlenen kır bekçilerinin sayısı görev sahalarına göre belirlenmekteydi. Yani bir kasaba haricinde ya da köyde güvenlik ve asayiş sağlamak için bir bekçi istihdam edilebileceği gibi vazife sahasının genişliğine göre birden çok bekçi de görevlendirilebilirdi. Bununla birlikte birbirine yakın ve komşu olan birkaç köy için bir veya birden fazla bekçi tayini de mümkündü.¹³

Kır bekçilerinin görev süreleri bir yıl olmakla birlikte iyi hal ve hareketleri görülenler ertesi sene tekrar aynı göreve seçilebilirlerdi. Seçim ve tayin tarihinin ne zaman olacağı her mahallin örf ve adetine göre senenin herhangi bir devrinin başlangıcı (Sene-i Kameriyye, Sene-i Maliyye, Ruz-ı Hızır, Ruz-ı Kasım) olmak üzere kaza idare meclisleri tarafından tespit edilecekti. Vefat eden, görevi terk eden veya azledilen bir bekçinin yerine seçilen kimse öncekinin geri kalan süresini tamamlamak üzere istihdam olunacaktı.¹⁴

Kır bekçileri seçilirken ilk başta bekçiler kanunu ve ilgili talimatname kazarlarca

alınması ve hakkında Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayan'da yapılan görüşmeler için bk. *MMZC*, D. 3, C 1, İS. 2, 7 Kanunusani 1331 (1915), s. 371; *MMZC*, D. 3, C 2, İS. 2, 6 Şubat 1331 (1915), s. 85; *MMZC*, D. 3, C 2, İS. 2, 15 Şubat 1331 (1915), s. 186; *MAZC*, D. 3, C 2, İS. 2, 20 Şubat 1331 (1915), s. 216; *MAZC*, D. 3, C 2, İS. 2, 25 Şubat 1331 (1915), s. 302-303.

12 Kasaba, şehirden küçük, köyden büyük, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezi, belde demektir. *Türkçe Sözlük*, s. 1097.

13 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/ 75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, Hilal Matbaası, Dersaadet, Tarih Yok, *Kır Bekçileri Hakkında Kanun Sureti*, Madde – 1, s. 3 ve *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 1, s. 5.

14 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 2, s. 5.

kasaba ve köylere tebliği edilecekti. Tebliği müteakip kaymakam tarafından tespit edilen bir zaman zarfında kasaba ve köylerin ihtiyar heyetleri kendi buldukları yerdeki başlıca arazi sahipleri ile birleşerek müstakil veya müşterek kaç bekçi istihdam edeceklerini kararlaştıracaklardı. İhtiyar heyetleri bu konuda hazırladıkları mazbataları¹⁵ kaza kaymakamına gönderip teslim edeceklerdi. Bu mazbatalar üzerine kasaba ve köylere ait bekçilerin adedi hakkında kazada jandarma kumandanının da mütalaası alınarak kaza idare meclisince gerekli inceleme yapılacaktı. Kaza idare meclisince kaza dahilindeki kasaba ve köylerde müstakil ve müşterek olarak istihdam edilecek bekçilerin adedi, her sene hangi zaman ve mevsimde göreve başlayacakları veya değiştirilmeleri gerektiği kararlaştırılacak, keyfiyet livaya, vilayete, kazaya ve jandarma kumandanlığına tebliğ olunacak, ona göre icap eden bekçilerin tespit ve istihdamına süratle başlanacaktı. Bekçilerin sayısında meydana gelecek değişiklikte de aynı uygulama geçerli olacaktı. Birden çok veya müşterek bekçi sayısı ya da şahıslarının durumu, ücretlerinin miktarı ile tevzii hakkında ihtiyar heyeti arasında çıkacak ihtilaf dahi kaza idare meclisi tarafından incelenip çözülecekti. Hususi çiftlik ve büyük arazi bekçilerinin tayin ve adedi hakkında da aynı muamele yapılacaktı. Bağ zamanlarında ve benzer durumlarda geçici olarak istihdam edilecek bekçiler içinde aynı hususlar dikkate alınacaktı.¹⁶

Kır bekçileri ihtiyar heyetleri tarafından seçilmekle birlikte birden fazla kasaba ve köy için müşterek olan bekçiler ilgili kasaba ve köy ihtiyar heyetleri azası arasından uygun bulunan ikişer kişiden oluşan ve en yaşlı azanın başkanlığı altında toplanan heyetçe belirlenecekti.¹⁷

Ne müstakil ne de müşterek bekçi istihdam etmek istemeyen kasaba ve köylerde kaza jandarma kumandanının teklif ve tebliği üzerine kaza idare meclisince gerekli vasıflara sahip olmak üzere icap eden bekçiler tayin edilecekti. Ücretleri belirlenerek alakalı kişilere tevzi olunacak ve ilgili kanuna göre tahsil edilip bekçilere verilecekti.¹⁸

15 Bekçi intihab mazbata örneği için bk. Ek – 1: BOA, DH.MB.HPS. M, 11/ 75.

16 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 3, s. 6-7.

17 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/ 75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 5, s. 8.

18 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 6, s. 9.

Seçilen kır bekçileri daha önce kasaba ve köy ihtiyar heyetleri tarafından belirlendikten sonra haklarında zabıtaca icra kılınacak incelememin ardından memuriyetleri kaymakamlar tarafından tasdik olunacaktı.¹⁹ Ancak ilerde bu hususla ilgili bir değişiklik yapıldı. Yapılan değişiklikle kır bekçileri köylerde ve kasabalarda ihtiyar heyetleri tarafından seçilecek, hükümet tarafından icra kılınacak inceleme üzerine memuriyetleri kazalarda kaymakam, merkez livalarda mutasarrıf ve merkez vilayetlerde valiler tarafından tasdik edilecekti.²⁰ Yapılan bu düzenleme ile doğrudan merkez liva ve vilayetlere bağlı köylerde de kır bekçilerinin memuriyetlerinin kim tarafından onaylanacağı kararlaştırılmış oldu.

Kır bekçilerinin seçiminde kasaba ve köylerin dini yapısı da önemli bir mesele idi. Bu durumda halkı Müslüman olan kasaba ve köylere seçilen bekçiler Müslümanlardan, gayrimüslim olan yerlerin bekçileri ise gayrimüslimlerden olacaktı. Halkı Müslüman ve gayrimüslim şeklinde karışık olan kasaba ve köylerde ise iki bekçi istihdam edilecekse biri Müslümanlardan diğeri gayrimüslimlerden seçilecekti. Bir bekçi istidam edilecek ise çoğunluğu teşkil eden ahali arasından intihap olunacaktı.²¹

Bekçi olabilmek için belirli şartları sağlamak gerekiyordu. Buna göre de Osmanlı Devleti tebaasından olmak, yirmi beş yaşından aşağı ve kırk beş yaşından yukarı bulunmamak, cinayet, işkence, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekarlık, emniyeti suistimal, haysiyete ilişerek kötü söz söyleme, sarkıntılık, namus ve iffete dokunan suçlardan mahkum olmamak, sarhoşluk, kumarbazlık gibi kötü hal ve hareketlerle şöhretli olup tanınmamak gerekliydi. Yine vücudu sağlam, eziyet, meşakkat, sıkıntı, dolaşma ve gezmeye tahammüllü olmak, sağır, dilsiz, görme engelli, saf, zayıf, kuvvetsiz olmamak ve vs. hastalıklardan birine tutulmuş bulunmamak gerekliydi. Bu şartları sağlayanlar arasından da askerlik yapan ve jandarmalık edenler, okuyup yazma bilenler diğerlerine tercih edileceklerdi.²² Seçilecek bekçilerin yaşları ile ilgili sınır aralığı ilk başta kanunla yirmi beş ve kırk beş arası olarak tespit edilmişse de

19 *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 60-61. 27 Zilhicce 1331 ve 14 Teşrinisani 1329 / 27 Kasım 1913 Tarihli “Kır Bekçileri Hakkında Kanun-ı Muvakkat”, Madde – 3; BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Kanun Sureti*, Madde – 3, s. 3.

20 *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 1049-1050. 10 Ramazan 1332 ve 20 Temmuz 1330 / 02 Ağustos 1914 Tarihli “Kır Bekçileri Hakkında Kanun”, Madde – 3; BOA, DH.HMŞ, 24/15.

21 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 7, s. 9-10.

22 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 4, s. 7-8.

bu ilerleyen dönemde değiştirilmiştir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı döneminde askere ihtiyaç duyulması, bu yaş aralığındakilerin çoğunlukla orduya alınmaları ve kırsalda güvenliğin daha iyi bir şekilde sağlanması zaruretinden dolayı olsa gerek bu hususta bir değişiklik yapılmıştır. 14 Mart 1916 tarihinde 2 Ağustos 1914 tarihli kanuna bir ilave kanun kabul edilmiştir. Bu ilave kanunda savaş hali devam ettiği sürece kır bekçisi olmaya elverişli kişilerin yaş aralığının on yediden yetmiş beşe kadar olabileceği belirtilmiştir.²³

Kır bekçileri seçildiklerinde onlar için durumlarını gösteren gerekli evraklarda hazırlanacaktı. Önce ihtiyar heyeti tarafından seçilecek bekçilerin intihap keyfiyetini, vasıf ve eşkalini, kendisine aylık ya da yıllık aynı veya nakdi ödenmesi kararlaştırılan tahsisatın miktarını gösteren bir mazbata düzenlenecek, verilecek aynı ve nakdi ücretin ilgiliye tevziini gösterir bir de onaylı defter eklenerek kaza kaymakamına gönderilecekti. İntihap mazbataları önce kaza jandarma kumandanına ve ikinci derecede kaza idare meclisine tevdi edilerek mezkûr kumandanlıkça ve idare meclisince hakkında gerekli inceleme yapılacaktı. Ardından da gerekli kanuni şartları sağlayan ve istihdam edilmek için uygun bulunarak durumları tasdik veya teyit olunanlar hakkında bir tezkere²⁴ hazırlanacaktı. Reddedilen bekçinin yerine tayin edilecek kısa bir süre zarfında başkası intihap ettirilecekti.²⁵

Bekçiler adına hazırlanacak tezkere ilk önce kaza jandarma kumandanlığına verilecekti. Kumandanlıkça bunun tarihi, bekçinin vasıfları, eşkali, silahının cins ve numarası hususi deftere kayıt edilecekti. Sonra kendisine yemin ettirilerek vazifeleri güzelce anlatılıp öğretilecek, tezkeresi ile silahı teslim olunacaktı. Bekçi tezkereleri cüzdan halinde matbu ve ciltli bir şekilde olup bunlara sahibinin ismi, şöhreti, vasıfları, eşkal özellikleri, silahının cins ve numarası kayıt edileceği gibi vazifelerine ait olarak hazırlanmış talimatta yer alan maddeler dahi yazılacaktı.²⁶

Kır bekçileri için kılık kıyafet olarak kabul edilen elbise boz renkli salta, külot biçiminde boz renkli potur ve tolak veya kalçendi. Bu elbise kaza idare meclisince tek tip olarak imal ettirilecekti.²⁷ Parası her sene bedelleri tevzi olunan bekçi

23 *Düster*, Tertib-i Sani, C 8, s. 701.

24 Bekçi tezkere örneği için bk. Ek - 2: BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75.

25 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde - 5, s. 8-9.

26 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde - 5, s. 9.

27 Bekçi Elbise Örneği İçin Bakınız Ek - 3: BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75.

ücretlerine eklenerek ahaliden peşinen alınacaktı.²⁸

Bekçiler kendilerine verilen bekçilik cüzdanını her zaman yanlarında taşımaya mecbur buldukları gibi bekçisi oldukları kasaba ve köy isminin kalın, vilayet ve kaza isimlerinin ince yazı ile kazılarak yazılmış madeni levhayı da^{29*} göğüslerinin sol tarafına takmak mecburiyetindeydiler.³⁰

Kır bekçilerinin taşıyacakları silahın cinsi harp silahı türünden olacak ve kaza jandarma kumandanlığı tarafından kendilerine verilecekti. Gerek madeni bekçi levhalarının gerek silahın ve gerekse fişeklerin bedeli toplu olarak ilk bekçinin tayini esnasında bir defaya mahsus olmak üzere ihtiyar heyetinden peşin olarak alınacak, bu bedel ahaliden tahsil edilmek üzere ilk senenin bekçi ücretine eklenecekti.³¹ Bekçilere genel olarak gırra ve martini türü silah dağıtılacak,³² bunlar süngüsüz ve kasaturasız olacaklardı.³³

Bekçilerin kendilerine verilen fişekleri kullanmalarında geçerli olan usul jandarmanın kullandığı usule uygunluk arz edecekti. Vefat eden veya görevden ayrılan ya da azledilen bekçilerin bekçilik tezkereleri, elbiseleri, madeni bekçi levhaları, silah ve fişekleri yerlerine tayin olunacak kişiye verilmek üzere alınıp jandarma deposunda tutulacaktı.³⁴

2. Kır Bekçilerinin Vazifeleri

2.1. Ekili ve Dikili Alanlarla Diğer Çeşitli Yerleri Korumakla İlgili Vazifeleri

Kır bekçilerinin öncelikli vazifeleri görev sahaları olarak tespit edilen hudut dahilindeki ekili ve dikili alanları muhafaza etmektir. Bu yüzden bekçiler henüz biçilmemiş mahsulleri, meraları, tabii olarak yetişmiş veya dikilmiş ağaç ya da çeşitli

28 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 8, s. 10.

29 * Bekçi Madeni Levha Örneği İçin Bakınız Ek – 4: BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75.

30 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 9, s. 10.

31 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 10, s. 10-11.

32 (BOA, Dahiliye Emniyet-i Umumiye Muhaberat ve Tensikat Müdüriyeti Evr. (DH.EUM.MTK), 76/17.

33 BOA, DH.MB.HPS. M, 6/12.

34 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 11, s. 11.

nebatatı, ormanları ve koruları koruyacaklardı. Bunların herhangi bir şekilde zayıf edilmemesi, hayvanlara tahrip ettirilmemesi, ağaçların kesilerek veya kabukları soyularak harap bir hale sokulmamları ve yok edilmemeleri işine bakacaklardı. Aksi şekilde hareket eden, korunması gerekli şeylere bir şekilde zarar verenler hakkında kanuni işlem yapılacaktı. Yapılacak kanuni işlemde Ceza Kanunu'na göre hareket edilecekti. Söz konusu durum karşısında Ceza Kanunu'nun 253. maddesi uygulanacaktı ya da ilgili kişiler bu maddeye göre³⁵ cezalandırılacaklardı.

Bekçiler yine bu çerçevede herkesin ortak faydalanabileceği alanlara veya tohum ekilmiş yerlere ya da içinde mahsul bulunan arazi, bağ ve bahçeye hayvan salverilmemesi, tahrip ettirilmemesi hususuna dikkat edeceklerdi. Buralara zarar verenler hakkında Ceza Kanunu'nun 261. maddesine göre³⁶ işlem yapılacaktı.

Kır bekçileri biçilmiş veya biçilmemiş, koparılmış ya da koparılmamış çeşitli mahsullerin bulunduğu arazideki hububat, nebat, bitki vs. yığın ve demetlerinin çalınma ve yakılmalarına karşı tedbir alacaklardı. Bu konuda herhangi bir teşebbüste bulunan, yakan veya çalan kişi ya da kişiler Ceza Kanunu'nun 164., 225. ve 226. maddelerine göre³⁷ cezaya çarptırılacaklardı.

- 35 Ceza Kanunu'nun 253. maddesine göre, henüz biçilmemiş olan mahsulleri ve tabii olarak yetişmiş ya da dikilmiş ağaç yahut çeşitli nebatatı kesen veya telef eden, yine bunları tahrip maksadıyla üzerlerine hayvan salveren kimse bir haftadan üç aya kadar hapis olunacaktı. Bu tür tahribat bağ ve bahçe ağaçları ile ürünleri üzerinde meydana getirilir ise faili bir aydan iki seneye kadar hapis edilecek, kendisinden bir liradan elli liraya kadar nakdi ceza alınacaktı. 28 Zilhicce 1274 Tarihli Kanun-ı Ceza'nın Bazı Mevaddımı Muaddil Kanun, *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, Matbaa-i Osmaniye, Dersaadet, 1330, s. 459, 6 Cemaziyelahir 1329 ve 22 Mayıs 1327 / 4 Haziran 1911.
- 36 Ceza Kanunu'nun 261. maddesine göre, herkesin ortak faydalandığı veya bir şahsa ait ekili dikili alanlara, içinde mahsul bulunan yerlere, bağ ve bahçeye hayvan salveren kişi on beşlikten on beş beşliğe kadar nakdi ceza ile cezalandırılıp sebep olduğu zarar ve ziyan kendisinden tazmin ettirilecekti. Ceza Kanunname-i Hümayunu, *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, Matbaa-i Amire, 1289, s. 595, 28 Zilhicce 1274 / 9 Ağustos 1858.
- 37 Ceza Kanunu'nun 164. maddesine göre, şehir ve kasaba haricinde, köylerde kullanılan veya kullanılmayan binalara, gemilere, kuru ve ormanlara, henüz toprak üzerinde bulunan mahsullere kendi malı olmadığı halde ateş verip yakan kimse müebbet veya on beş seneden az olmamak üzere kürek cezasına çarptırılacaktı. Kendi malını yakarken yangından dolayı çevrede zarar meydana gelirse de geçici olarak kürek cezası ile cezalandırılacaktı. Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun Yüz Altmış Dördüncü Maddesi, *Düstur*, Birinci Tertib, C 3, s. 158, Gurre-i Ramazan 1291 / 12 Ekim 1874. Ceza Kanunu'nun 225. maddesine göre, her kim biçilmiş ve koparılmış ekili şeyleri ve vs. mahsulleri araziden yahut toplanmış olan hububat yığınlarından çalar ise sahibinin zararı tazmin ettirildikten sonra çalan kişi bir aydan bir seneye kadar hapse konulacaktı. Eğer bu tür mahsuller hakkında meydana gelen hırsızlık gece vakti ve birkaç kişi tarafından araba veya hayvanlar vasıtasıyla yapılmışsa altı aydan iki seneye kadar hapisle cezalandırılacaklardı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 458. Ceza Kanunu'nun 226. maddesine göre, ekili ve dikili olan şeyler ile mahsuller arazide henüz biçilip koparılmamış iken küfe, torba ya da bunun emsali şeylerle araba

Bunlardan başka kır bekçileri kesilmiş odun ve kerestenin, imal edilmiş kömürün çalınma ve yakılmaması için gereken önlemi alacaklardı. Bunları çalan veya yakanlar hakkında Ceza Kanunu'nun 165. ve 224. maddeleri gereğince³⁸ yaptırım uygulanacaktı.

Koru ve baltalık ormanlarda tahribat yapılmaması, yangın çıkarılmaması konularına özen göstereceklerdi. Bu hususa aykırı hareket edenler koru ve baltalık ormanlarda tahribat yapıp yangın vs. çıkaranlar hakkında Ceza Kanunu'nun 164. ve Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiyye Kanunu'nun 16. maddeleri³⁹ işletilecekti. Yine orman, bağ, bahçe, saman, ot yığınları vs. yanması kolay olan yerler ve eşya civarında ateş yakılmaması konusunda titiz davranacaklardı. Buralarda ateş yakıp zarara sebep olanlar hakkında Ceza Kanunu'nun 248. maddesine göre⁴⁰ cezai

yahut hayvanlar vasıtasıyla birkaç kişi tarafından çalınırsa bunu yapanlar bir aydan bir seneye kadar hapis olunacaklardı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 458.

38 Ceza Kanunu'nun 165. maddesine göre, kesilmiş odun, kereste ve biçilmiş mahsullere kendi malı olmadığı halde ateş verip yakanlar geçici olarak küreğe konulacaklar, kendi malı olup da ihtiyatsızlıkla yakıp çevreye zarar verenler kal'a-bend kılınacaklardı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 573. Ceza Kanunu'nun 224. maddesine göre, her kim at vs. yük, araba ve binek hayvanlarını, bu gibi otağa salınan büyük ve küçük hayvanları çalarsa bir seneden üç seneye kadar hapis olunacaktı. Diğer taraftan her kim ziraatla ilgili alet ve edevatı, satılmak üzere kesilip hazırlanmış keresteyi, taş ocaklarında kırılmış taşları, dalyanlarda bulunan balıkları, göllerdeki sülükleri, kümes hayvanlarını, kovanlardaki arıları çalar ise bir aydan bir seneye kadar hapis ile cezalandırılacaktı. Suçlu kişi yakalandığında mal mevcut olduğu şekli ile sahibine iade edilecek, eğer bulunamazsa zarar tazmin ettirilecekti. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 457-458.

39 Ceza Kanunu'nun 164. maddesine göre, şehir ve kasaba haricinde, köylerde kullanılan veya kullanılmayan binalara, gemilere, koru ve ormanlara, henüz toprak üzerinde bulunan mahsullere kendi malı olmadığı halde ateş verip yakan kimse müebbet veya on beş seneden az olmamak üzere kürek cezasına çarptırılacaktı. Kendi malını yakarken yangından dolayı çevrede zarar meydana gelirse de geçici olarak kürek cezası ile cezalandırılacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 3, s. 158.

Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiyye Kanunu'nun 16. maddesine göre, köy ve orman bekçileri görevli buldukları bölge dahilinde meydana gelen kabahat ve suçları araştıracaklar, suçun cins ve türünü, zaman ve mekanını, delil ve emarelerini içeren bir zabıt varakası tanzim edecekleri gibi gasp olunan emvali dahi bulup muhafaza altına alacaklardı. Fakat muhtar, ihtiyar heyetinden biri veya teftiş memuru, kaymakam vs. hazır bulunmadıkça hane, dükkân, fabrika, çeşitli binalar vs. ile etrafı duvarla çevrili müstemilata girmeyeceklerdi. Bu hususta da bir zabıt varakası tutacaklardı. Cinayet ya da diğer suçlarla ilgili yakaladığı suçluları yakalama konusunda ihtiyar heyetinden, kaymakamdan ya da diğer ilgili kişilerden yardım isteyebileceklerdi. (Meclis-i Mebusan İctimaında Kanuniyeti Teklif Olunmak Üzere Usul) – (Muhakemat-ı Cezaiyye Kanun-ı Muvakkatidir), *Düstur*, Birinci Tertib, Cüz-i Rub, Mahmud Bey Matbaası, 1299, s. 134, 5 Receb 1296 / 25 Haziran 1879.

40 Ceza Kanunu'nun 248. maddesine göre, her kim fırın, ocak vs. ateş ile işletilen mahallerin temizlenmesinde, tamirinde kusur ederek veya kırlarda hane vs. binalar, orman, bağ, bahçe, saman ve ot yığınları gibi yanması kolay maddeler civarında ateş yakarak yangın çıkmasına sebep

işlemler yürürlüğe konulacaktı.

Kır bekçileri bu konuda ayrıca cami avlularında, seyir yerlerinde, yollarda ve meydanlardaki ağaçların kesilme ve telef edilmemesine itina edeceklerdi. Bu tür yerlerdeki ağaçları kesip telef edenler hakkında Ceza Kanunu'nun 133. ve Jandarma Nizamnamesi'nin 186. maddeleri gereğince⁴¹ yaptırım uygulanacaktı.

Aynı konularda su mecralarının değiştirilerek yolların ve kenarlarındaki arazilerin suya bastırılmaması hususlarına özen göstereceklerdi. Bu durumda Ceza Kanunu'nun 247. maddesine göre⁴² hareket edilecekti. Ayrıca ekili alanlara su dağıtım ve tevziinde ihtiyar heyeti tarafından düzenlenen sıra ile usule riayet edilmesini sağlayacaklardı.⁴³

2.2. Hayvanlar ve Ziraata Ait Araç Gereçleri Korumakla İlgili Vazifeleri

Kır bekçilerinin önemli vazifelerinden biri de hayvanları himaye ederek çalınma

olur ise üç günden bir haftaya kadar hapis olunacaktı. Bunun yanı sıra o kişiden bir mecediye altınından yirmi beş mecediye altınına kadar da nakdi ceza alınacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 592.

41 Ceza Kanunu'nun 133. maddesine göre, hayrat-ı şerife ile belediyeye ait bina ve eserleri tahrip eden ya da bazı yerlerini kırıp zarar veren, cami avlularında, seyir yerlerinde, çarşılarda, pazarlarda, meydanlarda bulunan ağaçları kesen, mezarlara saldıran olur ise meydana getirdikleri zarar tazmin ettirildikten sonra bir aydan bir seneye kadar hapis ile cezalandırılacak, bir mecediye altınından on mecediye altınına kadar nakdi ceza alınacaktı. Kanun-ı Ceza'nın 133. maddesinin 28 Cemaziyelahir 1311 ve 25 Kanunuevvel 1309 / 6 Ocak 1984 Tarihli Madde-i Muaddelesi, *Düstur*, Birinci Tertib, C 6, Devlet Matbaası, Ankara, 1939, s. 1458.

Jandarma Nizamnamesi'nin 186. Maddesine göre ise, yollara, genel olarak gidilip gelinen mahallere, kale önlerine, istihkamat üzerlerine dikilen ağaçları her ne suretle olursa olsun kesen, bozan ya da oralarda bulunan bina ve tarihi eserleri tahrip eden şahıslar jandarmaca derdest edilerek zabıt varakası ile en yakın yerdeki hükümet memuruna teslim edileceklerdi. Demiryollarını az ya da çok tahrip edenler veyahut geliş gidişi engellemek maksadıyla yol üzerine kereste, eşya vs. koyanlar, tellerin kırılmasından, alet ve edevatının bozulmasına bu vesile ile de haberleşmenin kesilmesine sebep olanlar tutulup mahalli hükümet merkezine götürüleceklerdi. Halkın sahillerde, sınırlarda yapmakta oldukları inşaat ve imalatın memleketin vs. yerlerin muhafazası açısından bir zarar bulunup bulunmadığını mahalli hükümete bildireceklerdi. Jandarma Nizamname-i Hümayunu, *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1941, s. 1150., 14 Zilkade 1321 ve 19 Kanunusani 1319 / 1 Şubat 1904.

42 Ceza Kanunu'nun 247. maddesine göre, su değirmeni, su ile idare olunan çeşitli işyerleri, havuz ve sınai göl sahipleri yahut kiracıları suların mecrasını usul ve kanunların tespit ettiği şekilden başka bir yolla değiştirilirse ya da bir başkasının tarlasını suya bastırırlarsa meydana gelen zarar tazmin ettirildikten sonra o kişiden tazmin ettirilen miktarın dörtte biri kadar nakdi ceza da alınacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, Cild 1, s. 592.

43 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 12, s. 11-12.

ya da itlaf edilmelerine, ziraata ait alet ve edevatın çalınıp tahrip olunmasına engel olmaktı. Buna binaen başıboş gördükleri hayvanları tutacaklar, ilmühaber karşılığında muhtara veya karakola teslim edeceklerdi. Bu konuda Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 12. maddesi⁴⁴ uygulanacaktı. Çalındığı sahibi tarafından haber verilen veya çalındığından haberdar oldukları hayvanların miktarı, sıfatları, eşkal ve dişlerini kaydederek hemen izlerini arayıp takip edecekler, muhtar ve diğer köy bekçilerine, karakola takip neticesi hakkında bilgi vereceklerdi. Bu durum karşısında da Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 5. maddesine göre⁴⁵ hareket edeceklerdi. Diğer taraftan da şüpheli şahıslar elinde gördükleri hayvanların tezkerelerini yoklayacaklar, tezkeresiz hayvanlar var ise onlar ile ellerindeki tezkereleri çalınmış olan hayvanların eşkaliyle karşılaştıracaklardı. Eğer bunlar arasında özellikleri çalıntı hayvanlar ile uygunluk arz eden olur ise onları karakola veya ilgili hükümet makamına sevk ve teslim işini yerine getireceklerdi.

Hayvanlarla ilgili bunlardan başka yük, binek, çift hayvanları ile otlağa salınan büyük ya da küçük vs. hayvanların, kümes hayvanlarının korunmasına herhangi bir kişi tarafından yok edilmemesine ve öldürülmemesine dikkat göstereceklerdi. Bu konularda ihmali görülenler ya da aykırı hareket edenler hakkında Ceza Kanunu'nun 244. ve 245. maddelerine göre⁴⁶ yaptırımlar yerine getirilecekti.

44 Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 12. maddesine göre, çobanların ve sahibinin kontrolünde olmadan dışarıya hayvan bırakmak yasaktı. Başıboş bulunan hayvanlar hükümete teslim olunacaklar ve hükümete ilgili kanunun 11. maddesine binaen işlem yapacaktı. Bu tür hayvan sahipleri ortaya çıkarsa kendilerinden işe masraflarından başka bir beşlikten on beşliğe kadar nakdi ceza alınacaktı. Cezalar nahiye ve teşekkül etmeyen yerlerle kazalarda belediye meclisince tayin ve tahsil edilecekti. Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu (Hayvan Sirkatinin Men-i Hakkında Kanun-ı Muvakkat), *Düstur*, Tertib-i Sani, C 5, Matbaa-i Amire, Dersaadet, 1332, s. 316, 12 Cemaziyelevvel 1331 – 6 Nisan 1329 / 19 Nisan 1913.

45 Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 5. maddesine göre, köy bekçi ve muhtarları ile jandarmalar hırsızlıktan haberdar olunca hemen hayvanların izlerini takip edecekler, takip neticesi hakkında üst makamları bilgilendireceklerdi. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 5, s. 315.

46 Ceza Kanunu'nun 244. maddesine göre, her kim birinin ziraata ait alet ve edevatını, hayvan ağıllarını, bekçi kulübelerini kırar ya da bozarsa ortaya çıkan zarar ile zıyan tazmin ettirilecek, suçu görülen kişi bir haftadan altı aya kadar hapisle cezalandırılacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 591.

Ceza Kanunu'nun 245. maddesine göre ise her kim birinin binek ve araba atını ya da vs. çeşitli hayvanlarını sebepsiz yere kasten telef ederse duruma göre cezalandırılacaktı. Şöyle ki bu olay eğer telef olunan hayvanın sahibin kendi tasarrufunda bulunan ya da ortakçı olduğu emlakın ahır, ağıl vs. müstemilatında, arazisi üzerinde meydana gelir ise sebep olan kişi bir aydan altı aya kadar hapse konulacaktı. Eğer sebep olan kişinin kendi tasarrufunda bulunan veyahut ortakçı olduğu mahal üzerinde meydana gelirse bir haftadan bir aya kadar hapis olunacaktı. Ya da diğer sair mahallerde meydana gelmiş ise on beş günden bir buçuk aya kadar hapis edilecekti. Yine zikrolunan hayvanları zehirleyerek itlaf eden kimse üç aydan iki seneye kadar hapiste tutulacaktı. Bütün bunların yanı sıra hayvan sahibinin zararı tazmin ettirilecek ve suçlu kişi bir yirmilik beyaz

Ayrıca tezkeresiz hayvan alıp satanları, aracı olanları araştırarak ve haklarında tahkikat yapacaklardı. Tezkeresiz hayvan alıp satanlar ya da aracı olanlar hakkında Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 15. maddesi gereğince⁴⁷ işlem yapılacaktır.

Bekçiler bulaşıcı hayvan hastalığı zuhurunda durumu derhal muhtara ve karakola bildirmekle beraber hasta hayvanları sağlam olanlarla karıştırmayı önleyeceklerdi. Bu durumda da Jandarma Nizamnamesi'nin 195. ve Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 13. maddeleri⁴⁸ uygulanacaktı.

Hayvanlarla ilgili bu durumun dışında kır bekçileri ziraat araç gereçlerinin çalınmaması, tahrip edilmemesi hususlarına nezaret etmekle birlikte orta yerlerde bu türden araç gerece tesadüf ettikçe sahipleri aranılmak üzere bunları muhtara teslim edeceklerdi. Böylesi durumlarda da Ceza Kanunu'nun 224. ve 245. maddeleri ile Jandarma Nizamnamesi'nin 224. maddesine göre⁴⁹ harekette

mecidiyeden iki meciדיye altınına kadar nakdi cezaya çarptırılacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 591-592.

Ceza Kanunu'nun 244. maddesinde yapılan düzenleme de bütün bunlara ek olarak ziraat ve binek hayvanlarını herhangi bir süre için iş göremeyecek şekilde yaralayıp darp edenler bir haftadan bir aya kadar hapis edilecekler denilmektedir. 28 Zilhicce 1274 Tarihli Ceza Kanunu'nun Bazı Mevaddını Muaddil Kanun-ı Muvakkat, *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 649-650, 15 Cemaziyelahir 1332 ve 28 Nisan 1330 / 11 Mayıs 1914.

47 Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 15. maddesine göre, nerede olursa olsun tezkeresiz hayvan almak, satmak ve buna aracı olmak yasaktı. Bir hayvan ilmühaberini çalıntı başka bir hayvan için kullanmak, çalıntı hayvan hakkındaki bilgi ve belgeyi gizlemek, bulaşıcı hastalıklardan telef olan hayvanları derisiyle beraber gömmemek suçtu. Buna uymayan kişiler hakkında Ceza Kanunu'nun 99. maddesine göre bir günden bir aya kadar hapis cezası uygulanacak veya bir liradan on beş liraya kadar nakdi ceza alınacaktı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 5, s. 317.

48 Jandarma Nizamnamesi'nin 195. maddesine göre, jandarma bulaşıcı hayvan hastalığı ortaya çıkan nahiyelerde hayvanların telef olmaları durumunda onların derileri ile gömülmelerine nezaret edecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1151.

Hayvan Sirkatinin Men-i Kanunu'nun 13. maddesine göre de bulaşıcı hastalıklardan dolayı telef olan hayvanlar derileriyle gömüleceklerdi. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 5, s. 316.

49 Ceza Kanunu'nun 224. maddesine göre, her kim at vs. yük, araba ve binek hayvanlarını, otağa salınan büyük ve küçük hayvanları çalarsa bir seneden üç seneye kadar hapis olunacaktı. Diğer taraftan her kim ziraatle ilgili alet ve edevatı, satılmak üzere kesilip hazırlanmış keresteyi, taş ocaklarında kırılmış taşları, dalyanlarda bulunan balıkları, göllerdeki sülükleri, kümes hayvanlarını, kovanlardaki arıları çalarsa bir aydan bir seneye kadar hapisle cezalandırılacaktı. Suçlu kişi yakalandığında mal mevcut olduğu şekli ile sahibine iade edilecek, eğer bulunamazsa zarar tazmin ettirilecekti. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 457-458.

Ceza Kanunu'nun 245. maddesine göre, her kim birinin binek ve araba atını ya da vs. çeşitli hayvanlarını sebepsiz yere kasten telef ederse duruma göre cezalandırılacaktı. Şöyle ki bu olay eğer telef olunan hayvanın sahibinin kendi tasarrufunda bulunan ya da ortakçı olduğu emlakın ahır, ağıl vs. müştemilatında, arazisi üzerinde meydana gelirse sebep olan kişi bir aydan altı aya kadar hapse konulacaktı. Eğer sebep olan kişinin kendi tasarrufunda bulunan veyahut ortakçı

bulunacaklardı.

Arılarla ilgili olarak da kovanlardan arıların çalınmama ve itlaf edilmemesine, dalyanlardan balıkların, göllerden sülüklerin çalınmamasına nezaret edeceklerdi. Bu durumla ilgili olarak işlenecek suçlarda da Ceza Kanunu'nun 224. maddesi⁵⁰ uygulanacaktı.

Bu konu ile ilgili son olarak da tesadüf edeceği veya varlığından haberdar olacağı zararlı ve vahşi hayvanları itlaf eyleyecekti.⁵¹

2.3. Umumi ve Hususi Yapıları, Haberleşme ve Ulaştırma Araç Gereçlerini Korumakla İlgili Vazifeleri

Kır bekçileri görev sahalarındaki umumi ve hususi yapıları yangın, yıkım ve tahripten korumakla da görevliydi. Gerek görevli oldukları kasaba haricindeki gerekse köy dahilinde ve dışındaki han, hane, her türlü yapı, umuma ait yol, köprü, çeşme, su yolu vesairenin herhangi bir kimse tarafından yıkılıp tahrip edilmemesi için bunları koruyup koruyacaklardı. Bu tür yerlere zarar verenler hakkında Ceza Kanunu'nun 249. maddesine göre⁵² işlem yapılacaktı.

olduğu mahal üzerinde meydana gelirse bir haftadan bir aya kadar hapis edilecekti. Diğer sair mahallerde meydana gelmiş ise on beş günden bir buçuk aya kadar hapis uygulanacaktı. Yine zikrolunan hayvanları zehirleyerek itlaf eden kimse üç aydan iki seneye kadar hapsedilecekti. Bütün bunların yanı sıra hayvan sahibinin zararı tazmin ettirilecek ve suçlu kişi bir yirmilik beyaz mecdiyeden iki mecdiye alınma kadar nakdi cezaya çarptırılacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 591-592.

Jandarma Nizamnamesi'nin 224. maddesinde mahpusları getiren jandarmalar dönüşlerinde hiçbir yere gitmeksizin, bir yerde eğlenmeksizin doğrudan doğruya mahallerine gitmelidirler denilmektedir. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1156.

50 Ceza Kanunu'nun 224. maddesine göre, her kim at vs. yük, araba ve binek hayvanlarını, otlağa salınan büyük ve küçük hayvanları çalarsa bir seneden üç seneye kadar hapis olunacaktı. Diğer taraftan her kim ziraatla ilgili alet ve edevatı, satılmak üzere kesilip hazırlanmış keresteyi, taş ocaklarında kırılmış taşları, dalyanlarda bulunan balıkları, göllerdeki sülükleri, kümes hayvanlarını, kovanlardaki arıları çalarsa bir aydan bir seneye kadar hapisle cezalandırılacaktı. Suçlu kişi yakalandığında mal mevcut olduğu şekli ile sahibine iade edilecek, eğer bulunamazsa zarar tazmin ettirilecekti. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 457-458.

51 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 13, s. 13-14.

52 Ceza Kanunu'nun 249. maddesine göre, bir şahıs kendisine ait olmayan her türlü han, hane, bina, yapı, umuma ait yol, köprü, çeşme, su yolu vs. her ne suretle olursa olsun ihtiyatsızlıkla tahrip ve harap eder ise üç aydan iki seneye kadar hapis olunacaktı. Zarar tazmin ettirildikten sonra kendisinden vereceği tazminatın dörtte biri nispetinde nakdi ceza alınacaktı. Eğer bu esnada can kaybı ve yaralanma olursa bunun cezası da ayrıca verilecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 592-593.

Yine hayvan ağılları ve bekçi kulübelerinin tahrip edilmemesi açısından buralara bakacaklardı. Hayvan ağıllarını, bekçi kulübelerini tahrip edenler hakkında da Ceza Kanunu'nun 244. maddesine göre⁵³ yaptırım uygulanacaktı.

Ayrıca umuma ait yollar, meydan, seyir, Pazar, harman yerleri, hayvanların sulanmasına ve gölgelenmesine mahsus yerler, mera, yaylak ve baltalık gibi genel menfaatler için terk ve tahsis olunmuş mahallerin bozulup açılmamasına veya buralardan herhangi biri tarafından yer çalınmamasına dikkat edeceklerdi. Buna aykırı hareket edenler hakkında Ceza Kanunu'nun 264. maddesi⁵⁴ uygulanacaktı. Hayrat-ı şerife ile kabristanların, eski eserlerin yıkılıp tahrip edilmemesi veya bazı mahallerinin bozularak harap hale getirilmemesi içinde buralara bakacaklardı. Buraları yıkıp tahrip edenler Ceza Kanunu'nun 133. maddesi gereğince⁵⁵ cezalandırılacaklardı.

Telgraf ve telefon tellerinin veyahut porselen ve direklerinin kırılıp parçalanmaması, yol inşaatında veya harita çiziminde kullanılmak üzere belirli mahallere bırakılan eşya ve aletin, dikilen hususi işaretlerin alınıp tahrip edilmemesine ve her ne suretle olursa olsun haberleşmenin kesilmesine sebebiyet verilmemesine dikkat edeceklerdi. Bu durumla ilgili olarak olumsuz davranışları görülenler hakkında Ceza Kanunu'nun 134. ve 135. maddeleri ile Jandarma Nizamnamesi'nin 186. maddesine göre⁵⁶ işlem yapılacaktı.

- 53 Ceza Kanunu'nun 244. maddesine göre, her kim birinin ziraata ait alet ve edevatını, hayvan ağıllarını ve bekçi kulübelerini kırar ya da bozar ise bundan zarar gören şahsın ziyamı tazmin ettirilecek, suçu görülen kişi bir haftadan altı aya kadar hapisle cezalandırılacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 591.
- 54 Ceza Kanunu'nun 264. maddesine göre, umuma ait yol, meydan, seyir yerleri gibi bütün halkın menfaati için terk ve tahsis olunmuş mahalleri bozan, buralardan yer çalan kimseden bozduğu yerin tamir masrafı alındığı gibi o kısım kendisinden geri alınacaktı. Aynı şekilde buna sebep olan kişi üç günden bir haftaya kadar hapis on beş beşlikten yirmi beşliğe kadar nakdi ceza ile cezalandırılacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 1, s. 596.
- 55 Ceza Kanunu'nun 133. maddesine göre, hayrat-ı şerife ile belediyeye ait bina ve eserleri tahrip eden ya da bazı yerlerini kırıp zarar veren, cami avlularında, seyir yerlerinde, çarşılarda, pazarlarda, meydanlarda bulunan ağaçları kesen, mezarlara saldıran olursa zararları tazmin ettirildikten sonra bir aydan bir seneye kadar hapisle cezalandırılacak, kendisinden bir meciדיye altınından on meciדיye altınına kadar nakdi ceza alınacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 6, s. 1458.
- 56 Ceza Kanunu'nun 134. maddesine göre, her kim olursa olsun inzibata riayetsizlik ile telefon ve telgraf haberleşmesini kesecek ya da haberleşmeye engel olacak şekilde araç gereçlerini tahrip edecek bir harekette bulunursa beş meciדיye altınından elli meciדיye altınına kadar nakdi ceza alınacaktı. Eğer bunu kasten yaptığı tespit edilirse bu nakdi cezadan başka üç aydan iki seneye kadar hapis olunacaktı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 447. Ceza Kanunu'nun 135. maddesine göre, her kim olursa olsun telefon ve telgraf tellerini veyahut porselen direklerini keser ve tahrip gibi hareketlerle haberleşmenin kesilmesine sebep olursa

Demiryollarının tahrip edilmemesine veya geliş gidişi engellemek amacıyla yol üzerine kereste ya da farklı maddeler konulmamasına nezaret edeceklerdi. Bu hususa aykırı hareket edenler, demiryollarını tahrip edip geliş gidişi engelleyenler hakkında yine Jandarmanın Nizamnamesi'nin 186. maddesine göre işlem gerçekleştirilecekti.

Aynı hususlar çerçevesinde kır bekçileri son olarak da yıkılmaya yüz tutmuş köprü, duvar ve binaları, açık lağım ve kuyuları gerek köprü ve gerek yollarda kısmen veya tamamen gidiş geliş engel olacak arızaları muhtar ile karakola bildireceklerdi. Bu durumda da Jandarmanın Nizamnamesi'nin 184. maddesine göre⁵⁷ hareket edilecekti.⁵⁸

2.4. Çeşitli Suçlarla İlgili Vazifeleri

Kır bekçileri ekili ve dikili alanlar, arazi ve hayvanlara dair çeşitli kabahatlerden başka katl, yaralama, darp, hırsızlık, ırza saldırma gibi asayiş ve inzibatla doğrudan doğruya ilgili bütün suçları dahi araştırmak, incelemekle mükellefler. Bu mükellefiyetten dolayı muhafazasına memur oldukları köylerde, geçtikleri yollarda ve yerlerde herhangi bir suç vuku bulup bulmadığını tesadüf ettiği kimselerden soracak, bir suç vuku bulmuş ise faillerinin kimler olduğunu, gizlenmiş oldukları mahalleri, iskân ettikleri yerleri, eşkal ve isimlerini öğrenmeye çalışacak, suçun cins

üç aydan iki seneye kadar hapis olunacak ve kendisinden beş mecrediye altınından elli mecrediye altınına kadar nakdi ceza alınacaktı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 447.

Jandarmanın Nizamnamesi'nin 186. maddesine göre de yollara, genel olarak gidilip gelinen mahallere, kale önlerine, istihkamat üzerlerine dikilen ağaçları her ne suretle olursa olsun kesen ve bozan ya da oralarda bulunan bina ve tarihi eserleri tahrip eden şahıslar jandarmaca derdest edilerek zabıt varakası ile en yakın yerdeki hükümet memuruna teslim edileceklerdi. Demiryollarını tahrip edenler veyahut geliş gidişi engellemek maksadı ile yol üzerine kereste, eşya vs. koyanlar, tellerin kırılmasından, alet ve edevatının bozulmasında bu vesile ile de haberleşmenin kesilmesine sebep olanlar jandarmanın tarafından tutulup mahalli hükümet merkezine götürüleceklerdi. Jandarmanın halkın sahillerde, sınırlarda yapmakta oldukları inşaat ve imalatın memleketin vs. yerlerin muhafazası açısından bir zararı bulunup bulunmadığını mahalli hükümete bildirecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1150.

57 Jandarmanın Nizamnamesi'nin 184. maddesine göre, jandarmaların başlıca vazifelerinden biri umumi yolları muhafaza ile yolcuların selamete geçişlerini temin etmektir. Bundan dolayı caddeler eşya vs. yığıntısı ile kapanmış ise keyfiyeti, bozulmuş ise bozukluğun derecesini ve sebebini zabıt varakası ile ilgililere bildirecekler, yine bu kapanma ve bozulmaya sebep olanlar varsa onlar hakkında tahkikat yapacaklar, bunlar hakkında ilgililere bildirimde bulunacaklar, telgraf hatlarına zarar verenler hakkında zabıt varakası düzenleyip bunları en yakın hükümet temsilcisine teslim edeceklerdi. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1149.

58 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75, *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 14, s. 14-16.

ve esbabını, zaman ve mekanını, delil ve emarelerini sorup öğrenerek muhtara veya en yakın karakola ya da ilk tesadüf edecekleri jandarmaya bildireceklerdi. Açıktan açığa meydana gelen bütün suçların faillerini mümkün olduğu takdirde tutup en yakın karakola teslim edeceklerdi. Bu durumda Usul-ü Muhakemat-ı Cezaîyye Kanunu'nun 16. maddesi, Kır Bekçileri Kanunu'nun 1. ve 4. maddeleri ile Jandarma Nizamnamesi'nin 152, 153, 154, 155, ve 156. maddelerine göre⁵⁹ hareket edeceklerdi.

Diğer taraftan kır bekçileri adi suçlar meyânında bilhassa genel adaba aykırı olarak fuhuş maksadıyla açık yerlerde veya halkın kolaylıkla görüp haberdar olabileceği

59 Usul-ü Muhakemat-ı Cezaîyye Kanunu'nun 16. maddesine göre, köy ve orman bekçileri görevli buldukları bölge dahilinde meydana gelen kabahat ve suçları araştıracaklar, suçun cins ve türünü, zaman ve mekanını, delil ve emarelerini içeren bir zabıt varakası tanzim edecekleri gibi gasp olunan emvali dahi bulup muhafaza altına alacaklardı. Fakat muhtar, ihtiyar heyetinden biri veya teftiş memuru, kaymakam vs. hazır bulunmadıkça hane, dükkân, fabrika, çeşitli binalar vs. ile etrafı duvarla çevrili müstemilata girmeyeceklerdi. Bu hususta da bir zabıt varakası tutacaklardı. Cinayet ya da diğer kabahatlerle ilgili suçluları yakalama konusunda ihtiyar heyetinden, kaymakamdan ya da öteki yetkili kişilerden yardım isteyebileceklerdi. *Düstur*, Birinci Tertib, Cüz-i Rub, s. 134.

Kır Bekçileri Kanunu'nun 1. maddesine göre, köylerde ve kasabalar haricinde inzibatı temin etmek, binaları muhafaza ve ekili dikili alanları korumak için bekçi istihdamı zorunlu idi. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 1049.

Kır Bekçileri Kanunu'nun 4. maddesine göre ise bekçiler jandarma zabitanının denetimi altında olup jandarma efradı derecesinde güvenlik ve asayışı sağlamakla mükellefler. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 6, s. 1049.

Jandarma Nizamnamesi'nin 152. maddesine göre, devriye esnasında çavuş, onbaşı ve neferler geçtikleri yol üzerinde suç, kabahat veya cinayet meydana gelip gelmediğini hakimane ve makul bir tavır ile yolculardan soracaklar, bundan başka nahiyelerde müdürlerden, polis ve muhtar vs. gibi memurlardan dahi böylesi bilgi alacaklardı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1143.

Jandarma Nizamnamesi'nin 153. maddesine göre, jandarma suç, kabahat ve cinayet sahiplerinin bulunmuş ya da gizlenmiş oldukları mahalleri, eşkallerini, isimlerini öğrenmeye çalışacak, şahitler tarafından kendi rızalarıyla verilen malumat ile ifadeyi alacak, şahitleri zorlamaksızın bunları imzalamalarını isteyecekti. Yine suçluların derdesti gerekli ise onları kanun adına tevkif edecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1143.

Jandarma Nizamnamesi'nin 154. maddesine göre, jandarma şahıslar üzerindeki belgelerini detaylıca inceleyecek, eğer herhangi bir suçtan dolayı aranan birine rast gelir ise ve derdesti gerekli ise onu tevkif edecek, yine serseri veya kötü şöhretli kişi tesadüf ederse kabahatsiz olanları serbest bırakacaktı. Serseri halinde bulunan ve on iki yaşına kadar olan çocukları hapis etmeyip mülki idare memuru huzuruna getirecekti. Her şahıs hapis olmadan önce üzeri dikkate aranacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1143.

Jandarma Nizamnamesi'nin 155. maddesine göre, jandarma suçüstü yakalanan kimseleri derdest edecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1144.

Jandarma Nizamnamesi'nin 156. maddesine göre, jandarma katliam, cebir ve zor kullanarak hırsızlık yapılması durumlarında geride kalan bütün delilleri toplayıp düzenleyecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1144.

bağ bahçe gibi yarı açık mahallerde kadın oynatmak, cebren kız ve çocuk kaçırmak gibi fiilleri işleyenleri men ile ilk tesadüf edeceği jandarmaya veya karakola haber vermeye mecbur idiler. Bu konuda suçu görülenlere karşı yapılacak işlemler Ceza Kanunu'nun 202, 206 ve 265. maddelerine göre⁶⁰ olacaktır.

60 Ceza Kanunu'nun 202. maddesine göre, kız ve erkek genç kimselere söz atarak işlenler bir haftadan bir aya kadar, elleriyle sarkıntılık edenler bir aydan üç aya kadar hapis olunacaklardı. Kadın kıyafetle bayanlara mahsus giyenler yalnız bu fiilden dolayı üç aydan bir seneye kadar hapsedileceklerdi. Kılık değiştirerek girdikleri yerde kanunen bu cezadan daha fazla cezayı gerektirecek bir cinayet veyahut suç ile kabahate teşebbüs etmişler önce fiilin cezasıyla cezalandırılacaklardı.

Genel adaba aykırı olarak fuhuş maksadıyla açık yerlerde veya halkın kolaylıkla görebileceği bağ ve bahçe gibi yarı açık mahallerde kadın oynatıldığı takdirde oynatan şahıslar ile bilhiziyar oynayan kadınlar bir aydan bir seneye kadar hapis ile cezalandırılacaklardı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 453.

Ceza Kanunu'nun 206. maddesine göre, her kim kız ve erkek bir şahsı cebir ya da hile ile bir tarafa kaçırsın ise şu şekilde ceza verilecekti: Kaçırılan şahıs erkek olup da on beş yaşını tamamlamamış ise faili bir seneden üç seneye kadar hapis olunur. Kaçırılan çocuk kız olursa faili geçici olarak küreğe konulur ve kötü bir fiil vuku bulmuş ise hakkında on seneden az olmamak üzere kürek cezası verilir. Kaçırılan şahıs gerek erkek gerekse kız olsun on beş yaşını tamamlamış ise faili iki yıldan üç yıla kadar hapis olunur. Kaçırılan kız hakkında nikah vuku bulup da kız dahi on beş yaşını tamamlamış ise kendisinin ve yetmediği takdirde velisinin davadan feragatiyle hukuk davası düşer. Kaçırılan kadının kocası var ise veyahut kötü bir fiil meydana gelmişse faili beş seneden az olmamak üzere küreğe konulur. Kaçırılan şahıs kırk sekiz saat zarfında ve kendisine herhangi bir kötülük yapılmamış halde ailesi tarafından alınması mümkün olan emniyetli bir mahalle bırakılmış ise ceza bir aydan bir seneye kadar hapis olur. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 453-454.

Ceza Kanunu'nun 265. maddesine göre, bir kimse herkesin karşılaşp görebileceği umuma açık yerlerde bariz bir şekilde sarhoş olarak yakalanırsa bir liraya kadar nakdi ceza ile cezalandırılacaktır. Tekrarı halinde bu ceza bir haftaya kadar hapis veya beş liraya kadar nakdi cezaya dönüştürülecekti. Tekrar durumu alışkanlık biçiminde süreklilik gösterirse nakdi ceza beş liradan yirmi beş liraya hapis cezası bir haftadan bir aya kadar çıkarılacaktır. Alışkanlık suretiyle mahkûm olan şahıs eğer devlet memuru ise görevinden geçici olarak uzaklaştırılabilecekti. Sarhoşluk hali bağımlılık şeklini almışsa altı aydan az olmamak ve masrafı kendisine ait olmak şartıyla sağlığı tıbben düzelineye kadar bir hastanede kalmasına hükmedilecekti.

Henüz on sekiz yaşını tamamlamamış genç kimselere vücudunun tedavi ve takviyesi için verilen müskirat dışında zararlı sarhoş edecek bir içki veya maddeyi ikram eden, kasıtlı ya da kasıtsız içiren, içmeye teşvik eden yirmi beş kuruştan bir altına, bu fiil iğfal suretiyle vuku bulur ise on altına kadar nakdi ceza alınacaktır. Eğer içiren mekân ve işletme sahibi ya da çalışmanı ise bir altından yirmi altına kadar nakdi, yirmi dört saatten altı aya kadar hapisle cezalandırılacaktır. Bir sene zarfında tekrarı durumunda o yerin belirli bir süreliğine kapatılmasına dahi karar verilebilecekti. İçkili mekân sahibi veya çalışmanı belirtilen durum üzerine sarhoş olan bir müşteriye içki ya da bir maddeyi verirse yirmi beş kuruştan beş altına kadar ve tekrarında iki altından on altına kadar nakdi ceza alınmakla birlikte yerlerinin belirli bir süre kapanmasına dahi hüküm verilebilecekti. Kendisini idareye muktedir olamayacak halde bulunan müşteriye muhafaza için tedbir almayıp sokağa bırakılırsa üstte belirtilen cezadan başka yirmi dört saatten bir aya kadar hapis ile cezalandırılacaklar, sarhoş bu yüzden hastalığa düşerse tedavisine ait masrafı dahi tazmine mahkûm olunacaklardı. *Düstur*, Tertib-i Sani, C 3, s. 459-460.

Yine kır bekçileri kanun ve nizamların icrasına muhalefet maksadıyla bir takım halkın açıkta toplandıklarını görür veya haber alırlarsa bu konuda hemen jandarmaya malumat vereceklerdi. Bu hususta da Jandarma Nizamnamesi'nin 175. maddesine göre⁶¹ hareket edilecekti.⁶²

2.5. Diğer Adli Vazifeleri

Kır bekçileri üstteki belirtilenlerden başka birtakım vazifeleri de yerine getireceklerdi. Vazifeleri çerçevesinde her gün gerekli duruma göre ya da mevsimsel şartlara göre geceleri dahi görev sahasındaki bölgeleri dolaşacaklardı. Bu dolaşma esnasında her gün aynı saat ve istikameti takip etmeyip farklı güzergahları kullanacaklardı. Bu hareket tarzı Jandarma Nizamnamesi'nin 150 ve 204. maddelerine göre⁶³ olacaktır.

Halkın pazar ve panayırlara gidip geleceği zamanlarda geçecekleri başlıca yolları özellikle o dönemde dolaşarak kontrol edeceklerdi. Bu durumda da Jandarma Nizamnamesi'nin 200. maddesine göre⁶⁴ hareket edilecekti.

Yine görev sahasında etraftaki bekçilerle ara sora görüşerek vazifesi ile ilgili hususlarda fikir teatisinde bulunacak olan kır bekçileri, yardıma ihtiyaç duydukları

61 Jandarma Nizamnamesi'nin 175. maddesine göre, jandarma kanun ve nizamların uygulanmasına muhalefet eden toplulukları dağıtmak, halkın emniyetine, hükümete, gıda maddelerin ticaretine, sanayi in serbestçe işlemesine muhalif olarak ahali arasında meydana gelen her türlü fesadın önünü alacaktı. Mahkûm ve tutuklu bulunanları tahliye etmek, devlete ait kurum ve yerleri basmak veyahut şahsi emlaka saldırıp yağma etmek konusunda silahlı silahsız her türlü cemiyet ve teşebbüsü engelleyecekti. Bir cemiyeti oluşturan şahıslardan biri ya da birkaçı silaha sahipse ve o cemiyetten ihraç edilmemişse cemiyet silahlı cemiyet olarak kabul olunacaktır. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1147-1148.

62 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 15, s. 16-17.

63 Jandarma Nizamnamesi'nin 150. maddesine göre, jandarma karakollarının görevleri umuma açık yollarda, köy yollarında, nahiyelerde ve köylerde, çiftlik ve ormanlarda vs. kendi görev sahalari dahilinde bulunan mahallerin tamamında dolaşmak, kol gezmek ve hapishaneleri haricen muhafaza etmektir. Yine adliye memurlarının icrasına muktedir olmadıkları ve yardıma ihtiyaç hasıl olduğu işlerde vs. görev almaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1142.

Jandarma Nizamnamesi'nin 204. maddesine göre de jandarma ticaret ve sanatları gereğince seyahate mecbur olan tüccar, esnaf vs. bütün şahısların emniyetini sağlayacaktır. Bu noktada da dahili ticareti himaye etmek için jandarma çavuş, onbaşı ve neferleri her an ve zamanda kırlarda, icap eden mahallerde gece kol gezip pusu kuracaklardı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1152.

64 Jandarma Nizamnamesi'nin 150. maddesine göre, jandarma karakollarının görevleri umuma açık yollarda, köy yollarında, nahiyelerde ve köylerde, çiftlik ve ormanlarda vs. kendi görev sahalari dahilinde bulunan mahallerin tamamında dolaşmak, kol gezmek ve hapishaneleri haricen muhafaza etmektir. Yine adliye memurlarının icrasına muktedir olmadıkları ve yardıma ihtiyaç hasıl olduğu işlerde vs. görev almaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1142.

zaman istenilen talep üzerine diğerinin yardımına gideceklerdi. Herhangi bir suç işleyip ortalıkta dolaşanların, hükümetçe aranıp bulunamayanların gezdikleri veya saklandıkları mahalleri, bunlar arasında olan meçhul şahısların hüviyyetini vs. gizli ya da açıktan tahkikle araştırıp izlerini bulacak, elde edeceği malumatı vakit kaybetmeden karakola veya kaymakama bildireceklerdi.

İşsiz güçsüz bir şekilde serseri kılığında gezenlerin, meçhul şahısların durum ve hareketini tahkik ile haklarında karakola veya kaymakamlığa bilgi vereceklerdi. Bu noktada da Jandarmanın Nizamnamesi'nin 154. maddesine göre⁶⁵ hareket edeceklerdi. Ayrıca uzun süre köyden kaybolanları muhtara haber vereceklerdi.

Tezkeresi olmaksızın silah taşıyan şahısları güçleri yeterse en yakın karakola sevk edecekler, güçleri yetmediği takdirde ihbar edeceklerdi. Bu hususta ilgili olarak da Jandarmanın Nizamnamesi'nin 166. maddesine göre⁶⁶ davranacaklardı.

Yangın ve su taşkınları halinde tehlikede bulunan şahısları, eşya ve hayvanları kurtarmak için ellerinden gelen çaba ve gayreti gösterecekler, bu hususta halkın yardımını talep etmekle beraber kurtarılan eşyayı çalınma ihtimaline karşı muhafaza altına alacaklardı. Bu durumda da Jandarmanın Nizamnamesi'nin 157. ve 158. maddelerine göre⁶⁷ iş yapacaklardı.

65 Jandarmanın Nizamnamesi'nin 154. maddesine göre, jandarma şahıslar üzerindeki belgeleri detaylıca kontrol edecek, eğer herhangi bir suçtan dolayı aranan birine rast gelir ve onun derdesti gerekirse tevkif edecek, yine serseri veya kötü şöhretli kişiye tesadüf ederse kabahatsiz olanları serbest bırakacaktı. Serseri halinde bulunan ve on iki yaşına kadar olan çocukları hapis etmeyip mülki idare memuru huzuruna getirecekti. Herhangi bir kişi hapis olmadan önce üzeri dikkatle aranacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1143.

66 Jandarmanın Nizamnamesi'nin 166. maddesine göre, jandarma Osmanlı ülkesi dahilinde mürur tezkeresi olmaksızın gezenleri ya da sahte tezkerelerle seyahat edenleri, ruhsatsız silah taşıyanları alıkoyup onları derhal en yakın hükümet merkezine götürmekle görevliydi. Her rütbedeki jandarma efradının yolcuların mürur tezkereleri ve silah ruhsatlarını kontrol etme hakkı vardı. Bu görevi yerine getirirken karşılığında nezaketli davranıp iyi muamele gösterecekti. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1145-1146.

67 Jandarmanın Nizamnamesi'nin 157. maddesine göre, jandarma zabitan ve efradı yangın ve su baskını gibi durumları haber aldığı ya da işaretle kendilerine bildirildiğinde hemen olay mahalline gidecek aynı zamanda vakit kaybetmeksizin meseleden jandarma tabur kumandanını da haberdar edecekti. Oralarda polis zabiti ya da hükümetten bir yetkili bulmadığı takdirde derhal gereken bütün tedbirleri alacak, tehlikede bulunan şahısları kurtarmak için elinden gelen bütün çabayı gösterecekti. Gerektiğinde halkında yardımına başvuracaktı. Halk da bu konuda istenilen yardım davetine icabet ile tehlikede olan şahıslar, eşya, emlak vb. kurtarmak için lazım gelen at, araba vs. lüzumu olan eşyayı vermeye mecbur idi. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1144.

Jandarmanın Nizamnamesi'nin 158. maddesine göre, bir yangın vukuunda karakol kumandanı hemen olay mahalline gidecek, yangının önünü kesmek için bütün tedbirleri alacak, kurtarılması gerekli eşyanın tahliyesini sağlayacak, buralarda yanıcı ve patlayıcı olup olmadığını kontrol

Yine bekçiler jandarma kumandanının idaresi altında olduklarından görevleri çerçevesinde askeri efradın celp ve toplanması hususatı gereğince jandarmanın kendilerinden talep edeceği yardımı yerine getirecekler, acil durumlarda ve önemli hallerde jandarma karakol kumandanlarının davetiyle onun emri altında vazife alacaklardı. Bu sırada jandarmanın malik olduğu hak ve yetkilere sahip bulunacaklardı. Bu durumda da Jandarma Nizamnamesi'nin 283. ve 285. maddeleri⁶⁸ geçerli olacaktı.⁶⁹

3. Kır Bekçilerinin Cezalandırılma ve Azilleri

Görevlerinde kayıtsızlık, tembellik ve gevşeklik görülen kır bekçileri ihtiyar heyeti ve jandarma kumandanı tarafından ilk defasında tekdir edilecek, tekrarı halinde ikinci defasında yine aynı şekilde uyarılacaktı. Her iki surette de tezkereleri altına bu durum kayıt edilecekti. Üçüncü defasında ise jandarma kumandanının teklifi üzerine kaymakamlıkça görevinden azledilecekti.

Bu açıdan bekçilerin yapmaları yasak olan şeylerde belirlenmişti. Bunlarda şu şekilde sıralanmıştı: Bekçilikten başka işlerle uğraşmak. Örneğin dükkân, kahvehane, han ve meyhaneye açılıp bizzat işletmek veya ortak olmak. Köylerde herhangi birinin hususi işlerini yapmak. Kendi şahsi işlerini yapmak için izinsiz şekilde görevini yerine getirmemek. Muhafazası ile yükümlü olduğu bağ, bahçe ve ekili alanlardan fuzuli bir şekilde faydalanmak. Kendi hayvanlarını bizzat otlatmak ve köye çobanlık etmek. Yine kendileri hakkında hazırlanmış olan resmi evrak, elbise, silah ve cüzdan vs. yanında taşımamak veya değiştirmek.⁷⁰

Ayrıca silahını kayıtsızlığı dolayısıyla zayi eden veya bilerek bir başkasının

edecek eğer bu tür bir madde varsa her şeyden önce onları boşaltacaktı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1144.

68 Jandarma Nizamnamesi'nin 283. maddesine göre, nahiyelerin çiftlik, tarla, mera bekçi ve korucuları jandarma karakol kumandanlarının nezaretleri altında bulduklarından bunlar bu bekçi ve korucuların isimlerini, yaşlarını, ikamet mahallerini hususi deftere kaydedecekler, onların ne yolda hareket ettiklerine dair kendi mütalaalarını da yazacaklardı. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1166.

Jandarma Nizamnamesi'nin 285. maddesine göre, acil ve önemli durumlarda jandarma küçük zabitan ve onbaşları bir nahiyenin, jandarma zabitanı da bir kazanın nahiyeye bekçi ve korucularından almış oldukları emirlerin icrası hususunda yardım talebinde bulunabilirler, genel güvenlik ve asayiş muhafaza için onlardan yaralanıp istihdam edebilirlerdi. Ancak bu talebi sebepleri ile beraber müdür ve kaymakama bildirmeleri gerekirdi. *Düstur*, Birinci Tertib, C 7, s. 1166.

69 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 16, s. 17-19.

70 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname*, *Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 17, s. 19-20.

eline geçmesine sebebiyet veren bekçiler görevlerinden derhal ihraç olunmakla birlikte haklarında kanuni takibat yapılacak ve silah bedeli kendilerinden tazmin edilecekti.⁷¹

4. Kır Bekçilerinin Ücretlerinin Halk Arasında Tevzi ve Tahsili

Bekçilere verilecek senelik nakdi ve aynı ücretin ahaliye tevzii onların servet, kudret ve tahammülü esas alınarak yapılacaktı. Bunun için bir mazbata tanzim olunacak tevzi edilen ücret deftere kaydedilip tasdik olunarak kaza kaymakamlığına gönderilecekti. Bekçi ücreti bu defterde kaydedildiği şekli ile ihtiyar heyeti tarafından tahsil edilerek senetle bekçiye verilecekti.⁷² Tevzi defterinde belirtilenden fazla tahsilatta bulunmak yasak olacaktı. Bu sebeple önceden tanzim edilen defterin içeriğini değiştirmeye kaza idare meclisi onay vermedikçe ihtiyar heyeti herhangi bir değişiklik yapamayacaktı. Bunun aksine bir şey yapan hakkında kanuni takibat icra edilecekti.⁷³

Birbirine yakın kasabalar ile köyler arasında ortaklaşa istihdam edilecek bekçilerin ücretinden her köyün payına düşecek miktar, bekçi seçim ve tayini için toplanmış olan karma ihtiyar heyeti tarafından tespit edilecekti. Tespit edilen miktar ilgili kasaba ve köylerde kendi ihtiyar heyetleri tarafından ahaliye tevzi olunacaktı.⁷⁴

Bekçi ücretlerinin tahsil ve teslim zamanı teamüle göre bekçi ile ihtiyar heyeti arasında yapılacak mukaveleye bağlı bulunacaktı. Yine bu durum intihapname belgesinde de kayıt altına alınacaktı. Tahsil tarihinin bitiminde gerek nakdi gerekse aynı olarak bekçi ücretini ödemekten imtina edenler ihtiyar heyeti tarafından tanzim ve kaza kaymakamına teslim edilecek mazbata üzerinde belirtileceklerdi. Ardından da kaza idare meclisince Tahsil-i Emval Kanunu'na göre jandarma ve ihtiyar heyeti vasıtasıyla tahsil edilecekti.⁷⁵

Yine bekçi ücretleri yalnız o köy ve kasabada ikamet edenlere değil bekçinin

71 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 18, s. 20.

72 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 19, s. 20-21.

73 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 20, s. 21.

74 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 21, s. 21.

75 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 22, s. 21-22.

görev sahası dahilinde arazi ve emlak sahibi olan herkese tevzi olunacaktı. Buna göre de bu gibi kişilere beklü ücretinin tevziinde oradaki mallarının kıymeti esas alınacaktı.⁷⁶

5. Hususi Çiftlik ve Büyük Arazi Bekçilerinin Vazifeleri

Çiftlikler ve büyük araziler için hususi şekilde istihdam edilecek bekçiler, çiftlik sahibi veya o araziyi kiralayan tarafından yukarıda belirtilen şartlar çerçevesinde imtihan olunacaklar, ücretleri de kendileri tarafından ödenecekti.⁷⁷

Sonuç

Kasabaların dışında ve köylerde güvenlik ve asayişin sağlanmasından sorumlu olan kır bekçilerinin seçimleri, görev ve vazife tanımları, azilleri, cezalandırılmaları, ücretlerinin ödenmesi ile ilgili hususlar kanunlarla belirlenmiştir. Osmanlı Devleti'nde bir güvenlik ve asayiş birimi olarak kır bekçiliği kendisinden daha önce bulunan bezer şeklindeki güvenlik birimlerinin de sistemsel açıdan bir devamıdır denilebilir. Aslında şu da söylenebilir, kır bekçiliği jandarmanın görevlerinin kırsalda uygulanmasında yetkili olan bir sistemdir. Jandarmanın olmadığı yerde onun vazifesini görmekle yetkili bir yapıdır. Kır bekçiliği sistemi ile devlet merkezi otoritenin gücünü kendisine bağlı yerlerde en ücra köşeye kadar götürmek istemiştir. Bu sistemle devletin kanuni gücü kırsal kesimde de kendisini gösterebilecektir. Özellikle II. Meşrutiyet Döneminin devlette merkezileşmeyi ön plana çıkaran yapısı da bunda etkilidir.

Kır bekçiliği ile ilgili yasal düzenlemeler genelde II. Meşrutiyet döneminde daha detaylı bir şekilde ele alınmış ve bu konuda kanunlar çıkarılmıştır. Bunun belirli bir sebebi de devrin temel yapısı olarak düşünülmelidir. Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Döneminde devletin gücü iyiden iyiye azalmış ve ülkenin her tarafında eşkıyalık, çetecilik olayları artmıştır. Bu durum çeşitli yerlerde bazı karışıklıklar ortaya çıkması sonucunu vermiştir. Bunların engellenmesinde de kasabalar dışında ve köylerdeki bekçiler kolluk kuvveti olarak muhakkak önemli bir görevi yerine getireceklerdir.

II. Meşrutiyet Döneminin önemli olaylarından birisi de Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yer almasıdır. Bu dönemde kır bekçileri kırsalda iç güvenliğin sağlanmasında önemli rol oynamışlardır. Osmanlı Devleti'nin savaşta

76 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 23, s. 22.

77 BOA, DH.MB.HPS. M, 11/75; *Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Kır Bekçileri Hakkında Talimatname*, Madde – 24, s. 22.

yer alması kır bekçiliği sisteminin uygulanmasında birtakım aksaklıklara da sebep olmuştur. O dönemde asker ihtiyacı düşünöldüğünde ve bekçi olabilecek kişilerin askere alındıkları varsayıldığında sistemin ister istemez belirli aksaklılara maruz kalacağı anlaşılır.

Kır bekçiliğini sadece yapısal açıdan ortaya koyan bu çalışma daha da detaylandırılıp farklı şekillerde genişletilebilir. Böylece sistemin çeşitli yönleri ortaya konulmuş olur.

Kaynaklar

Düstur, Birinci Tertib, Cild 5, Başvekalet Matbaası, Ankara, 1937.

Düstur, Birinci Tertib, Cild 6, Devlet Matbaası, Ankara, 1939.

Düstur, Birinci Tertib, Cild 7, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1941.

Düstur, Birinci Tertib, Cild-i Salise.

Düstur, Birinci Tertib, Cüz-i Rub, Bab-ı Ali Civarında Ebu Suud Caddesinde 72 Numrolu (Mahmud) Beyin Matbaasında Tab Olunmuştur, 1299.

Düstur, Tertib-i Sani, Cild 3, Matbaa-i Osmaniye, Dersaadet, 1330.

Düstur, Tertib-i Sani, Cild 5, Matbaa-i Amire, Dersaadet, 1332.

Düstur, Tertib-i Sani, Cild 6, Matbaa-i Amire, Dersaadet, 1334.

Düstur, Tertib-i Sani, Cild 8, Evkaf Matbaası, İstanbul, 1928.

Kır Bekçileri Hakkında Kanun ve Talimatname, Hilal Matbaası, Dersaadet.

Meclis-i Ayan Zabit Ceridesi.

Meclis-i Mebusan Zabit Ceridesi.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005.

Osmanlı Devleti'nde Bir Güvenlik ve Asayiş Birimi Olarak
Kır Bekçiliği: Yapısı, İşleyişi, Görevleri

731

Ekler

Ek 1:

قبر بکچیلرک صورت آتخانی حاوی قرا هیئت اختیاریه سنجہ تنظیم اولنه حق مضبطه نمونه می

اسم و شهرتی	آغز
بدرینک اسمی	برون
تاریخ و محل ولادت	کوز
منه می	بیق و سقال
علامت فارقه ثابت	چهره
	چکه
	بوی
	رنک

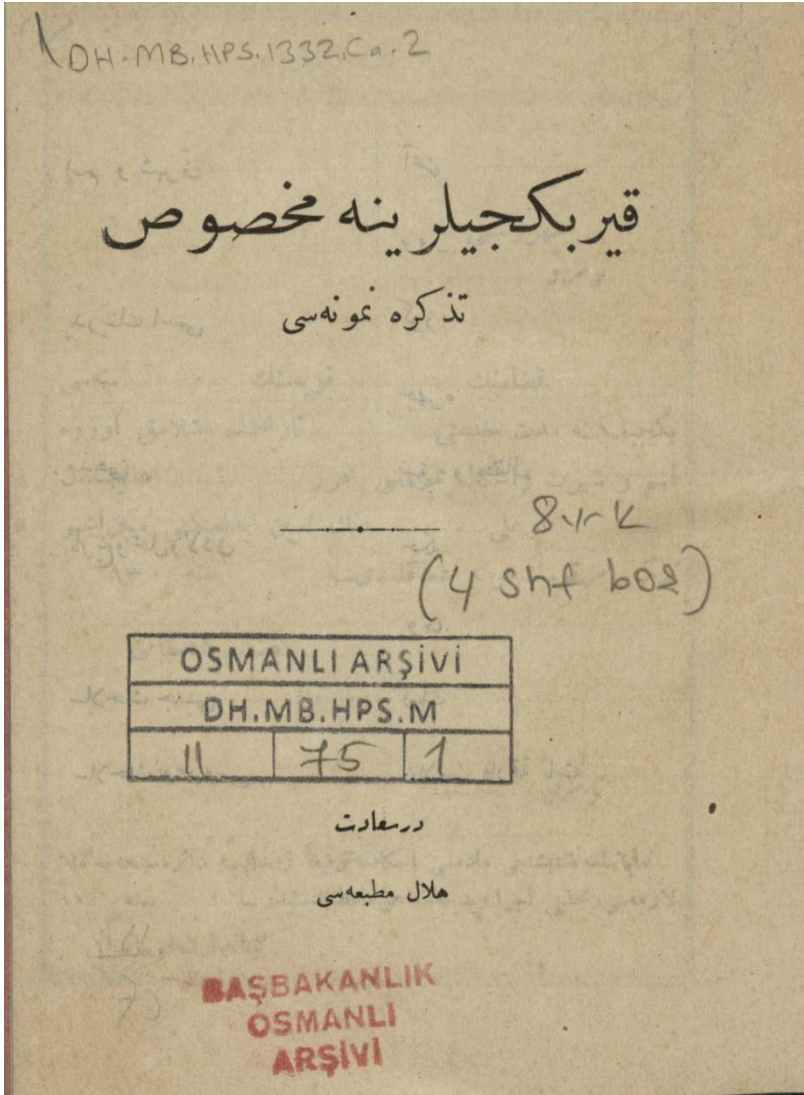
قضاک قریه سنک سنسی بکچیلرک مدت خدمتی تارخندن باشلامق اوزره بالاده
اسمی و شهرتی و اوصاف سائرمسی محرز اولان و برکونه جنایت و غفل ناموس و عفت جنحه ایله محکوم و سوء حال و حرکتله
مشهر اولمادی می معلومیز بوللای اهابلندن اوغل آتخاب ایدلش و کندوسنه اجرت
اولهرق اعطاسی تقرر ایدن [۱] دن عبارت تخصیصات [۲] نک صورت توزیع می تنظیم
قنان دفتر ربط ایدلش اولله تصدیق مأموریته متعلق معاملاتک ا کالی خیشنده اشو مضبطه قضاسی قائمه قاملغه
قدیم قلدی ۱۳ س ۱۳ اعضا اعضا اعضا اعضا

تختار اول تختار تانی اعضا اعضا اعضا اعضا

DH.MB.HPS.m.11/75

[۱] اعطا اولنه حق عینیات و یا تقدیبات تحریر اولنه جقدر .
[۲] تخصیصاتک شهرتی و یاسوی اولدینه کوره املا ایدله جقدر .

Ek 2:

اسم و شهرتی	آشن
پدرینک اسمی	برول
مذهبی	کوز
تاریخ و محل ولادت	چهره
بیق و صفال	بیق
چکه	چکه
بوی	بوی
رنگ	رنگ
سلاحک جسمی	سلاحک جسمی
سلاحک نومردوسی	سلاحک نومردوسی
علامت فارقه ثابت	علامت فارقه ثابت

مهر رسمی
نومرو

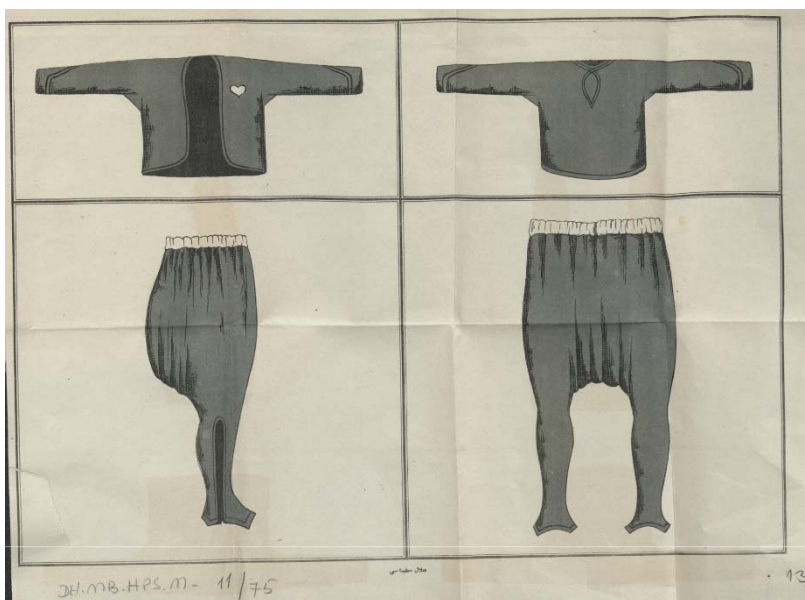
قضاوتک
قریه تنک
بکچیلکنه مدت خدمتی
تاریخنده باشلاق اوزره
اسم و شهرت و اشکال میزه می محرر
احالیسنند
اوغلی
تک تعیین ایملیکینی مین اشبو
۱۳ سنه
تذکره مرقومک یدینه اعطاقدردی
قضاسی قاشمقاسی

نومرو

تعلیماتنامک بشی مادمسی احکامینه توفیقاً ژاندارمه دائره سجه مده مده
لازمسی و خلقی اجرا و یدینه سلامتی اعطاقدردی
سنه ۱۳
ژاندارمه قوماندانی

BAŞBAKANLIK
OSMANLI

Ek 3:

Ek 4:

